

Uppdraget för Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien

Europaparlamentets rekommendation av den 12 mars 2009 till rådet om uppdraget för Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien (2008/2290(INI))

Europaparlamentet utfärdar denna rekommendation

- med beaktande av förslaget till rekommendation till rådet från Annemie Neyts-Uyttebroeck med flera för ALDE-gruppen, om uppdraget för Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien ("tribunalen") (B6-0417/2008), omfattande republikerna som utgör det territorium som fram till den 25 juni 1991 utgjorde Socialistiska federala republiken Jugoslavien, dvs. Bosnien och Hercegovina, Kroatien, Makedonien, Montenegro, Serbien, Kosovo och Slovenien,
- med beaktande av att tribunalen är en FN-domstol, som verkar i Europa och hanterar europeiska frågor, upprättad 1993 som en tillfällig institution med uppdrag att särskilt undersöka allvarliga kränkningar av den internationella humanitära rätten i f.d. Jugoslavien sedan 1991 och åtala de ansvariga,
- med beaktande av att de inhemska rättssystemen i f.d. Jugoslavien vid den tidpunkten inte var förmögna eller benägna att undersöka och åtala de ansvariga,
- med beaktande av att tribunalen har väckt åtal mot 161 personer, att den har avslutat rättegångsförfarandena mot 116 anklagade, att ett antal anklagade för närvarande befinner sig i olika skeden av förfarandena vid tribunalen, att endast fem anklagades mål fortfarande befinner sig i förundersökningsskedet och väntar på att deras rättegångar ska inledas, och att endast två av de åtalade personerna, Ratko Mladić och Goran Hadžić, fortfarande är på fri fot¹,
- med beaktande av FN:s säkerhetsråds resolutioner S/RES 1503 (2003) och S/RES 1534 (2004) i vilka tribunalen uppmanas att vidta alla möjliga åtgärder för att avsluta alla sina uppgifter senast i slutet av 2010 ("avslutningsstrategin"),
- med beaktande av att datumen i avslutningsstrategin är riktdatum och inte absoluta tidsfrister,
- med beaktande av de halvårsvisa bedömningar och rapporter som har lämnats in av tribunalens ordförande och åklagare, i enlighet med punkt 6 i FN:s säkerhetsråds resolution S/RES 1534 (2004) om framstegen i riktning mot ett genomförande av avslutningsstrategin,
- med beaktande av FN:s generalförsamlings resolution A/RES/63/256 om ett övergripande förslag för lämpliga incitament för att behålla personalen vid Internationella krigsförbrytartribunalen för Rwanda och Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien, som antogs med konsensus den 23 december 2008,

¹ Skrivelse från ordföranden vid Internationella tribunalen till FN:s säkerhetsråd, S/2008/729, den 24 november 2008.

- med beaktande av Europeiska unionens och dess medlemsstaters avsevärda och fasta stöd för tribunalen och dess arbete,
- med beaktande av att fullständigt samarbete med tribunalen har blivit ett centralt riktmärke i EU:s politik gentemot länderna på västra Balkan,
- med beaktande av sin resolution av den 15 januari 2009 om Srebrenica¹,
- med beaktande av artiklarna 114.3 och 83.5 i arbetsordningen,
- med beaktande av betänkandet från utskottet för utrikesfrågor (A6-0112/2009), och av följande skäl:
 - A. Tribunalen, som har sitt säte i Haag, och det arbete som utförs vid tribunalen förtjänar Europeiska unionens och dess medlemsstaters fortsatta och fulla stöd.
 - B. Tribunalen har avkunnat prejudicerande domar om folkmord, krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten, och har redan bidragit väsentligt till försoningsprocessen på västra Balkan, och därigenom även till återupprättandet och upprätthållandet av freden i regionen.
 - C. Fullständigt samarbete med tribunalen har varit ett av de fasta villkor som fastslagits av Europeiska unionen i dess avtalsenliga förbindelser med länderna i regionen.
 - D. Tribunalen har bidragit till att lägga grunden för nya normer inom konfliktlösning och utveckling efter konflikter i hela världen, försett eventuella framtida tillfälliga tribunaler med lärdomar och visat att effektiv och öppen internationell rättskipning är möjlig. Dess bidrag till utvecklingen av internationell straffrätt är allmänt erkänt.
 - E. Vissa av tribunalens åtal, beslut och domar har betraktats som kontroversiella i olika delar av västra Balkan och på andra håll. Nyttig lärdom kan dras av dessa reaktioner, som kommer att utgöra en del av arvet efter tribunalen, men behovet av en separat överklagandekammare och ett uppsökande program understryks också.
 - F. Tribunalen fortsätter att ägna sig åt många olika uppsökande insatser för att föra sin verksamhet närmare de berörda länderna, vilket innefattar underlättande av lokala mediers bevakning av rättegångarna, direkt gemenskapsuppsökning av dess tjänstemän på plats och kapacitetsbyggande insatser tillsammans med det inhemska rättsväsende som hanterar krigsförbrytelser, liksom ett antal projekt genom vilka man försöker identifiera bästa praxis.
 - G. De ovan nämnda resolutionerna S/RES 1503 (2003) och S/RES 1534 (2004) från FN:s säkerhetsråd uppmanade tribunalen och Internationella tribunalen för Rwanda att slutföra alla utredningar före 2004, alla rättegångar i första instans före 2008 och allt arbete före 2010. Tribunalen har dock låtit förstå att den inte kommer att vara i stånd att avsluta rättegångarna i första instans före slutet av 2009, detta delvis på grund av det stora antalet överklaganden. Därför bör FN:s säkerhetsråd fatta ett nytt beslut som förlänger tribunalens mandat.

¹ Antagna texter, P6_TA(2009)0028.

- H. Tribunalen har tagit initiativ till att utarbeta en plan som FN:s säkerhetsråd har godkänt i sina ovannämnda resolutioner och som blivit känd som "avslutningsstrategin". Dess syfte är att se till att tribunalen framgångsrikt och i rätt tid avslutar sitt uppdrag, i samordning med de inhemska rättssystemen i berörda länder.
- I. Planen består av tre faser och riktdatum för avslutande av tribunalens uppdrag. Det nuvarande målet är att avsluta alla förfaranden (rättegångar och överklaganden) senast 2011, med viss övergång in på 2012. För att uppnå dessa mål inriktar sig tribunalen på de högsta ledarna som misstänks för brott inom dess befogenhetsområde, och har överfört mål mot anklagade på låg- och mellannivå till behöriga nationella rättsinstanser samt ordnat med gemensam rättslig prövning av svaranden, där man dock bör se till att de sammanslagna rättegångarna inte genomförs på bekostnad av de anklagades rättigheter. Nationella åklagare och domstolar har möjlighet att inleda och driva, vilket de också gör, flera mål själva, även om vissa nationella domstolar inte kan eller inte vill driva brottmålsförfaranden i enlighet med internationella standarder och normer för rättvis prövning. Överföring till nationella domstolar har i vissa fall stött på motstånd från offer och vittnen som varit direkt involverade i målen.
- J. Tribunalens tre rättegångskammare (och en överklagandekammare) har upprätthållit sin fulla produktivitet och behandlar mål med flera anklagade. Hänskjutandet av mål till behöriga nationella rättsinstanser har haft en betydande inverkan på tribunalens arbetsbelastning överlag, men faktorer utanför dess kontroll har lett till vissa förseningar och ytterligare oförutsedda förseningar kan inte uteslutas.
- K. De två återstående personer som efterlyses, Ratko Mladić och Goran Hadžić, måste också ställas inför rätta. Deras gripande är avhängigt av vissa staters obligatoriska samarbete i enlighet med artikel 29 i tribunalens stadgar, inklusive vid sökandet, gripandet och överflyttningen av efterlysta samt vid framläggning av bevis från till exempel inhemska arkiv. Det har inte alltid varit möjligt att gripa och flytta över efterlysta och inte heller att frambringa bevis mot dem.
- L. I artikel 21 i tribunalens stadgar anges att alla anklagade personer har rätt att närvara vid rättegången. Tribunalen skulle därför inte kunna behandla målet i den anklagades frånvaro, även om den skulle ha rikliga bevis.
- M. Tribunalens åtagande att snabbt avsluta sitt uppdrag har konstaterats, men de kvarvarande målen måste behandlas utan att vara underkastade orealistisk tidspress, eftersom en sådan tidspress skulle kunna inverka menligt på den anklagades rätt till en rättvis rättegång. Det är inte möjligt att ta några genvägar som skulle äventyra säkerheten och välmåendet för dem som vittnar inför tribunalen. Riktdatomet för tribunalens avslutningsstrategi kan inte leda till straffrihet för de två kvarvarande efterlysta eller otillbörlig tidspress för de pågående rättegångarna.
1. Europaparlamentet riktar följande rekommendationer till rådet:
- a) Europaparlamentet erinrar om att en av de grundläggande värderingar som speglades i världssamfundets beslut att inrätta tribunalen var strävan efter rättvisa och kampen mot straffrihet. Samtidigt som det helt och hållet stöder Internationella tribunalens arbete, påpekar parlamentet att denna strävan inte helt kommer att kunna förverkligas om inte de pågående rättegångarna kan avslutas utan otillbörlig brådska och de två kvarvarande efterlysta, Ratko Mladić och

Goran Hadžić, ställs inför rätta och prövas.

- b) Europaparlamentet betonar att strävan efter ett påskyndat förfarande inte bör ske på bekostnad av ett korrekt rättsförfarande, och upprepar den i dag allmänt delade åsikten att arvet efter tribunalen inte bara kommer att bedömas efter om den lyckas döma dem som är ansvariga för de allvarligaste brotten inom dess behörighetsområde, utan även efter om detta genomförs i enlighet med högsta grad av rättvisa.
- c) Europaparlamentet framhåller att det är av avgörande betydelse att man kan behålla högkvalificerad personal vid tribunalen för att framgångsrikt kunna avsluta rättegångar och överklaganden, och att förlusten av den specialiserade institutionella kunskapen som behövs för att avsluta kvarvarande rättegångar kan förvärras av den tidsplan som läggs fram i avslutningsstrategin. Parlamentet välkomnar i sammanhanget FN:s säkerhetsråds ovan nämnda resolution A/RES/63/256 som ger tribunalen möjlighet att erbjuda personalen anställningskontrakt i överensstämmelse med avslutningsstrategins tidsfrister och utreda icke-monetära incitament för att kunna ha kvar anställda i nyckelpositioner.
- d) Europaparlamentet understryker att det datum som fastställts för att förverkliga avslutningsstrategin å ena sidan bidrar till tribunalens produktivitet, men att datumet å andra sidan, om rättvisa ska skipas och rättegången mot Ratko Mladić och Goran Hadžić ska genomföras, inte under några omständigheter kan utgöra en tidsfrist för tribunalens verksamhet.
- e) Europaparlamentet uppmanar därför rådet att skyndsamt undersöka om man bör överväga en tvåårig förlängning av tribunalens uppdrag och om detta skulle vara tillräckligt, med tanke på att varje förlängning inte bara bör bedömas i fråga om tid utan även i förhållande till resultat, och att befordra undersökningen av dessa frågor inom behöriga FN-strukturer.
- f) Europaparlamentet uppmanar rådet att uppmuntra FN:s säkerhetsråd att åta sig att förse tribunalen med tillräckliga resurser och tillräckligt stöd via FN:s allmänna budget fram till det att tribunalens mandat upphör.
- g) Europaparlamentet uppmanar med kraft rådet att fortsättningsvis stöda tribunalen i dess försök att få de berörda länderna att stärka samarbetet och öka ansträngningarna för de två kvarvarande efterlysta ska kunna gripas och därigenom göra det möjligt för tribunalen att fullfölja sitt mandat samt att i kontakten med FN vara mycket tydlig avseende kravet om att de två återstående efterlysta personerna måste ställas inför rätta, antingen inför tribunalen eller inför något annat organ, så att alla möjligheter till straffrihet kan undvikas.
- h) Europaparlamentet betonar att dokument som är av vital betydelse för åtal mot general Ante Gotovina, Mladen Markač och Ivan Čermak bör överlämnas av ansvariga myndigheter. Parlamentet framhåller att de krav som tribunalens chefsåklagare Serge Brammertz ställt nyligen bör efterlevas, om att relevant dokumentation som saknas måste lokaliseras och ställas till tribunalens förfogande.
- i) Europaparlamentet påpekar att Europeiska unionen fortsatt bör betona att uppfyllandet av Köpenhamnskriterierna innefattar ett fullt fungerande

domstolsväsende som kan pröva åtal för brott mot humanitär rätt, även efter det att tribunalens struktur upphört att fungera. Parlamentet uppmanar rådet att fastställa klara normer för hur rättsväsendets verksamhet i länderna på västra Balkan ska bedömas efter det att tribunalens mandattid har löpt ut, detta bland annat för att säkerställa att villkoren för frihetsberövande svarar mot internationella standarder och att straff utdömda av tribunalen verkställs. Parlamentet uppmanar EU att öka sitt stöd till inhemska utredningar och rättegångar för krigsförbrytelser, till exempel genom att bistå rättsvårdande och rättsliga myndigheter samt åklagarmyndigheter samt finansiera utbildning och vittnesskydd.

- j) Europaparlamentet inser att staternas överhöghet även i fortsättningen utgör en hörnsten i den internationella ordningen, och påpekar att det är centralt att även det internationella samfundet stöder utvecklingen av en inhemsk kapacitet på Balkan så att lokala domstolar kan fortsätta med det arbete som inletts av tribunalen. Parlamentet stöder EU:s befintliga finansiering av exempelvis uppsökande program inom ramen för europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter. Rådet uppmanas i detta sammanhang att överväga en ökning av stödet för Internationella tribunalens fortsättningsstrategi, och efterlyser ett ökat samarbete mellan de rättsliga och åtalande organen på västra Balkan, särskilt i fall som inbegriper utlämning och ömsesidigt rättsligt bistånd.
- k) Europaparlamentet uppmärksammar att det kommer att bli centralt att ha en tydlig mekanism klar för att hantera tribunalens kvarvarande funktioner när denna avvecklas, för att se till att dess arv förstärker de principer som motiverade dess inrättande.
- l) Europaparlamentet uppmanar rådet att utan dröjsmål, inom behöriga FN-strukturer, befordra förfarandena inriktade på en mekanism för att hantera de föreliggande och mer långsiktiga kvarvarande funktionerna, t.ex. när det gäller vittnesskydd, skydd mot hot riktade mot vittnen, frågor gällande otillbörligt uppträdande inför rätten, granskningar i fall av mottagande av friande bevisning, övervakning av rättegångar som hänskjutits till regionen (för närvarande övervakad av tribunalens åklagarmyndighet genom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)), fängelsevillkor och frågor förknippade med benådning eller omvandling av straff etc. Parlamentet föreslår att man lägger fram ett förslag till FN:s säkerhetsråd för det möjliga inrättandet av ett gemensamt kontor för att i framtiden hantera kvarvarande funktioner från Internationella krigsförbrytartribunalen, Internationella tribunalen för Rwanda och specialdomstolen för Sierra Leone.
- m) Europaparlamentet påminner rådet om att EU bör vinnlägga sig om att säkra arvet efter tribunalen genom att se till att dess arkiv förvaras säkert på lämplig säker ort, möjligtvis på västra Balkan, att arkivet är så fullständigt och tillgängligt som möjligt samt att handlingarna görs tillgängliga över Internet. Parlamentet föreslår att lämpliga garantier för fri tillgång även bör ges till alla åklagare och försvarsadvokater samt, efter en lämplig tidsperiod, till historiker och forskare.
- n) Europaparlamentet betonar att arvet efter tribunalen även bör kopplas till den allmänna försoningsprocessen. I detta sammanhang uppmanar parlamentet staterna på västra Balkan och EU att stödja det arbete som icke-statliga organisationer och andra institutioner utför när de hjälper offer, främjar dialog och förståelse mellan

etniska grupper samt strävar efter sanning och försoning.

2. Europaparlamentet uppdrar åt talmannen att översända denna rekommendation till rådet och, för kännedom, till kommissionen, samt till regeringarna och parlamenten i medlemsstaterna, till FN:s säkerhetsråd och ordföranden för Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien.